

Tapio Bergholm

Yhteisten vappujuhlien mahdollisuus ja ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyys

Vappujuhlat ovat Suomessa ja muualla maailmassa koonneet työväenliikkeen järjestöväkeä ja kannattajia yhteen. Kyse on ollut voimannäytöstä, yhteishengen luonnista ja yhdessä olostä. Työväenpuolueiden väliset ja ammattiyhdistysliikkeen sisäiset ristiriidat ovat näkyneet vappujuhlissa ja niiden järjestelyissä. Tämä artikkeli kuvaa sitä, miksi työväestön yhteistyön ja joukkovoiman kasvun ansiosta yhteiskunnallista asemaansa vahvistanut Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SAK) halusi 1940-luvun lopusta alkaen pitää ammattiosastot ja ammatilliset paikallisjärjestöt erossa vappujuhlien järjestelyistä. Kovin kiistä käytiin vuonna 1950 kommunistien johtamien ammatillisten paikallisjärjestöjen oikeudesta järjestää vappujuhlia, jolloin SAK ajautui hajaannuksen partaalle. Rajun arvostelun ja yhtenäisyyspyrkimysten välinen jännite teki SKP:n ammattiyhdistyspolitiikasta tuolloin tempoilevaa.

Ammattiyhdistysliikkeen kommunistien ristiriitaiset pyrkimykset ja toimet johtuivat siitä, että he joutuivat vappukriisin kärjistyessä palvelemaan kahda herraa: kommunististen puolueiden tiedotustoimistoa eli Kominformia ja Maailman ammattiyhdistysten liittoa (MAL). SAK:n kommunistit seurasivat tiukan antisosialidemokraattisen Kominformin linjanvetoja, joiden mukaisesti tuli paljastaa oikeistososialidemokratian antautuminen kotimaisten kapitalistien ja Yhdysvaltojen sodanlietsojen juoksupojaksi. Arabian posliinitehtaan lakko 1948 ja syksyn 1949 lakkoliikkeen katkerat kokemukset tukivat näitä näkemyksiä. Toisaalta juuri noiden kelvottomaksi moneen kertaan paljastettujen sosialidemokraattien kanssa oli pyrittävä yhteistyöhön, jotta

ammattiyhdistysliike olisi Suomessa vahva ja SAK pysyisi jäsenenä kommunistien johtamassa MAL:ssa.²

SAK jää välikäteen

SAK:n puheenjohtaja Eero A. Wuori pyrki toisen maailmansodan jälkeen yhteistoimintaan ammattiyhdistysliikkeessä. Tämä johti siihen, että SAK:n sosialidemokraatit pääsivät rauhallisesti neuvottelemalla SKP:n kanssa yhteisymmärrykseen kommunistien asemien vahvistamisesta ammattiyhdistysliikkeessä. SAK edisti puolueiden välistä yhteistyötä tekemällä maaliskuussa 1945 esityksen työväestön yhteisistä vappujuhlista ja mielenosoituksista. Näin SAK:n sosialidemokraatit puolustivat työväenliikkeen yhteistyötä, vaikka SDP:n enemmistö suhtautui kommunisteihin hyvin epäluuloisesti, jopa vihamielisesti.³ Sosialidemokraattien ja kommunistien välit tuletuivat useilla paikkakunnilla jo vuonna 1945, koska puolueiden käsitykset vappukulkueiden ja -juhlien ohjelman tunnuksista, aatteellisesta sisällöstä ja tasapuolisuudesta eivät käyneet yksiin.⁴

Helsinkiläiset sosialidemokraatit suuttuivat siitä, että kommunistit olivat vuonna 1946 kantaneet yhteisessä vappukulkueessa omien johtomiestensä – esimerkiksi Terijoen hallituksen pääministeri O. W. Kuusisen – mahtavia kuvia. Siksi SDP:n Helsingin kunnallisjärjestö esitti, ettei SDP enää osallistuisi samoihin vappujuhlisiin kommunistien kanssa. SDP:n puoluejohto päätti 'kuvariidasta' huolimatta, että yhteisiin vappujuhlisiin oli vielä vuonna 1947 mentävä. SDP ei kuitenkaan suostunut yhteisiin julisteisiin, kuten kahtena aiempana vuonna. Työväenpuolueet menivät kevään 1947 vappujuhlisiin omin julistein ja tunnuksin.⁵

Keväällä 1947 oli työväenliikkeen yhteiset vappujuhlat juhlittu, vaikka SAK

teki jälleen helmikuussa 1948 aloitteen työväenjärjestöjen yhteisistä vappujuhlista. SAK:n työvaliokunta päätti yksimielisesti pitää edellisen vuoden vappujuhlaohjeet voimassa. Sosialidemokraatit joutuivat perumaan päätöksään, kun SDP:n puoluetoimikunta kieltäytyi yhteistyöstä. Työvaliokunta hyväksyi 23.3.1948 sosialidemokraattisen enemmistön äänin uudet vappujuhlaohjeet. Kommunistit eivät voineet hyväksyä linjausta, jonka mukaan ammatilliset järjestöt saivat viedä lippunsa ja tunnuksensa mukaan kulkueisiin ja juhliin vain, jos molemmat työväenpuolueet olivat tilaisuuksia järjestämässä.⁶

Työkansan Sanomien pakinoitsija Leveäharteinen mies (Kuljetusliiton toimitsija Lauri Vilenius) sivalsi: ”Mitä olisivat porvarit ilman sosdemoikeistoa? Kuin pää ilman käsivarsia.”⁷ Vappupäätöksen peruminen oli SAK:lle vaikea, minkä vuoksi Palkkatyöläisessä julkaistussa vappuvetoomuksessa ja lehden pääkirjoituksessa puolusteltiin tehtyä ratkaisua.⁸

SAK:n sosialidemokraattiset johtajat ja toimitsijat jäivät vuonna 1948 väliin, kun oma puolue torjui SAK:n tekemän esityksen. SAK:n kommunistit vaativat yhteisten juhlien järjestämistä jatkossakin. Kommunistien arvostelusta tuskastunut järjestösihteeri Olavi Lindblom (sd) totesi, että ”SAK:lla ei ole valtuuksia eikä mahdollisuuksia pakottaa työläisiä yhteiseen vappujuhlaan”, kun SDP niistä kieltäytyi.

Kommunistit vastustivat johdonmukaisesti vuosina 1948–1949 sitä, että SAK:n työvaliokunnan hyväksymät ohjeet kielsivät ammatillisia järjestöjä järjestämästä omia vappujuhlia paikkakunnilla, joissa työväenpuolueet eivät halunneet järjestää yhteisiä vappujuhlia. Kommunistit koettivat myös muuttaa ohjetta, jonka tarkoituksena oli estää ammattiosastojen tunnusten ja järjestölippujen vieminen poliittisten puolueiden järjestämiin vappujuhliin.

Sosialidemokraatit ja kommunistit kiistelivät vuosina 1948–1949 vap-

pujuhlaohjeista, niiden toimittamisesta ammattiosastoille ja näiden ohjeiden noudattamisesta. Kommunistien näkökulmasta sosialidemokratit hajottivat työväen yhtenäisyyden työväen kansainvälisenä juhlapäivänä. Sosialidemokratit olivat kokeneet useimmat yhteiset vappujuhlat riittäisi ja epäonnistuneiksi, joten muodollisen yhtenäisyyden vaalimiseen ei heidän mielestään ollut perusteita.⁹

Ammatilliset paikallisjärjestöt juhlien järjestäjinä

Vapaa Sana, SKDL:n äänenkannattaja, totesi 1.4.1949 pääkirjoituksessaan, että SAK:n työvaliokunnan enemmistön vappujuhlapäätös oli valitettava. Tästä ei pitänyt hermostua. Yhteisten vappujuhlien järjestelyä tuli jatkaa. Pääkirjoitus päättyi vetoomukseen: ”Tehokkain vastaus hajottajille on yhtenäisyyden puolesta taistelevien voimien rivien tiivistäminen vappujuhlien aikana.” Kommunistien ja kansandemokraattien johtamat ammatilliset paikallisjärjestöt ja ammattiosastot eivät SAK:n työvaliokunnan ohjeista piitanneet. Useat suurten paikkakuntien kommunistijohtoiset ammatilliset paikallisjärjestöt järjestivät työväenliikkeen ’yhteiset’ vappujuhlat vaikka sosialidemokratit järjestivät näillä paikkakunnilla omat marssit ja tilaisuuudet. Näin ammatilliset paikallisjärjestöt käytännössä toimivat bulvaaneina, jotka järjestivät kommunistien ja kansandemokraattien vappujuhlat, joihin SAK:n ohjeiden vastaisesti myös ammatilliset järjestöt ja niiden liput osallistuivat.¹⁰

SAK:n ja ammatillisten paikallisjärjestöjen suhde oli jännitteinen, koska SAK:ssa enemmistö oli sosialidemokraateilla ja useissa suurimmissa paikallisjärjestöissä taas kommunisteilla oli enemmistö. SAK:n työvaliokunta päätti lokakuussa kieltää Tampereella pidettäväksi aiotut ammatillisten paikallisjär-

jestöjen luento- ja retkeilypäivät, koska SAK:n valistusjaosto ei ollut mukana tilaisuuden järjestelyissä. SAK:n työvaliokunta hyväksyi 8.11.1949 kiertokirjeen, jossa ammatillisille paikallisjärjestöille ilmoitettiin, etteivät SAK:n ulkopuolella olevien ammattiliittojen ammattiosastojen edustajat saaneet osallistua paikallisjärjestöjen kokouksiin. SAK:n sosialidemokraatit pitivät sopimatona, että paikallisjärjestöt, jotka olivat sääntöjen mukaan suoraan SAK:n alaisia valitusjärjestöjä, hyväksyivät kokouksissaan palkka- ja järjestöpoliittisia kannanottoja ja julkilausumia. Sosialidemokraattien hierarkkisen järjestönäkemyksen mukaan oli sopimatonta, että nämä SAK:n apuelimet julkilausumillaan koettivat neuvoa SAK:n johtoa.¹¹

SKP:n poliittinen jaosto, joka oli SKP:n puoluetoimikuntaa suppeampi päätöselin, pohti helmikuussa 1950, tulisiko SAK:n ulkopuolelle jätettyjen ammattiliittojen, Kuljetusliiton ja Metsä- ja uittoliiton, ammattiosastojen osallistua ammatillisten paikallisjärjestöjen kevätkokouksiin. Kommunistit olivat vaikeassa valintatilanteessa. Mikäli nämä SAK:hon kuulumattomien liittojen ammattiosastot osallistuisivat kokouksiin, saattaisivat sosialidemokraatit erota tällaisista paikallisjärjestöistä ja perustaa kommunistijohtoisen paikallisjärjestön rinnalla sosialidemokraattien johtaman paikallisjärjestön. Toisaalta kuljetus- ja metsätyöläisten ammattiosastojen edustajia tarvittiin eräissä paikallisjärjestöissä siihen, että enemmistö kevätkokouksissa säilyisi kommunisteilla. Valta paikallisjärjestöissä oli kommunisteille tärkeä, koska niiden kautta oli mahdollista hoitaa vappujuhlat ja muut tärkeät kysymykset. Poliittinen jaosto päätti, että paikallisjärjestöissä tuli toimia tilanteen mukaan. Jos kansandemokraattien enemmistö oli selvä, voitaisiin joustaa. SAK:n ulkopuolistenkin liittojen edustajat saivat olla mukana, mikäli voimasuhteet ilman heitä muuttuisivat sosialidemokraattienemmistöisiksi.¹²

SAK:n sosialidemokraatit olivat usein vaatineet ammattiliittoja ja ammat-

tiosastoja noudattamaan SAK:n tekemiä päätöksiä ja alistumaan järjestökuuriin. SAK:n työvaliokunnassa ja valtuustossa tämä pyrkimys ohjien tiukentamiseen johti yhä selkeämpiin päätöksiin. SAK:n sosialidemokraattisen johdon viesti oli yksiselitteinen niin vuonna 1948 Arabian lakon kuin elo-syyskuun 1949 lakkoliikkeen aikana. Kommunistein oli joko sopeuduttava SAK:n enemmistön, siis sosialidemokraattien, tekemiin päätöksiin tai heidän johtamansa ammattiosastot, paikallisjärjestöt ja ammattiliitot joutuisivat SAK:n ulkopuolelle. Tämä sosialidemokraattien otteen tiukentuminen näkyi jälleen, kun SAK:n työvaliokunta käsitteli 2.3.1950 vappujuhlaohjeita.

Socialidemokraatit ajoivat läpi ohjeet, joiden mukaan ammatilliset järjestöt eivät enää itse saaneet järjestää vappujuhlia. Ammatilliset paikallisjärjestöt ja ammattiosastot saivat osallistua vappujuhlien järjestelyyn ja viedä lipujansa vappujuhliin vain siinä tapauksessa, että kyseisellä paikkakunnalla ”työväen molempien johtavien puolueiden kesken yhteisesti sovitaan juhlien järjestämisestä”. Päätöksen poliittinen sisältö oli selvä, vaikka asia ilmaistiin kiertäen. Ammatilliset paikallisjärjestöt eivät saaneet toimia vappujuhlien järjestäjänä niillä paikkakunnilla, joilla sosialidemokraattiset puoluejärjestöt eivät suostuneet juhlimaan vappua yhdessä kansandemokraattien ja kommunistien kanssa. Ohjeiden lopussa oli erotusuhkaus:

Edellä olevaa Työvaliokunnan päätöstä on kaikkien SAK:n alaisten järjestöjen noudatettava ja merkitsee siitä poikkeaminen menettelytapa- ja järjestöpäätösrikkomusta.¹³

Vapun vuoksi hajaannukseen?

SKP:n poliittinen jaosto pohti 7.3.1950 SAK:n vappujuhlapäätöstä. Ammattiyhdistysliikkeen ja kansandemokraattien yhteistä juhlista ei haluttu luopua. Ongelmana oli ammatillisten paikallisjärjestöjen kohtalo. Mieliä askarrutti kysymys, voisiko SAK erottaa kymmeniä paikallisjärjestöjä tällaisen kysymyksen vuoksi. SKP:n johto ei suostunut taipumaan SAK:n sosialidemokraattien uhkauksen edessä. SKP:n ammatillisen jaoston ehdotuksen mukaisesti SKP:n poliittinen jaosto päätti: ”Ammatilliset paikallisjärjestöt osallistuvat ja järjestävät Vappu-juhlia.” Päätöksen ehkä keskeisimmän perustelun oli kokouksen alussa esittänyt Yrjö Murto. Hän oli todennut, että taipuminen saisi SAK:n sosialidemokraatit esittämään vielä uusia vaatimuksia.¹⁴

Palkkatyöläisen pääkirjoituksessa 10.3.1950 varoitettiin, ettei vappuvie-ton osalta ollut varaa uhmata SAK:n päätöksiä. SAK:n johto valmisti tiukoja vastatoimia, kun useat paikallisjärjestöt olivat aloittaneet lähes perinteiseen tapaan SAK:n ohjeista piittaamatta vappujuhla järjestelyt. SAK:n työvaliokunta käsitteli 29.3.1950 uudelleen vappujuhla kysymystä. Keskusjärjestön sosialidemokraattinen johto ei sallinut minkäänlaista poikkeamista annetuista ohjeista. Uusi selvempi viesti ammatillisille paikallisjärjestöille hyväksyttiin äänin 7-6.

Työvaliokunnan enemmistö korosti uudessa kiertokirjeessä, että yhteiset vappujuhlat olivat tuoneet työväenpuolueiden riidat ammattiyhdistysliikkeen sisään. Tämän vuoksi puolueet saivat jatkossa kantaa vastuun yhteisten tai erillisten vappujuhlien järjestämisestä. Aiempia ohjeita uhmanneilla ammatillisilla paikallisjärjestöillä oli aikaa 17.4.1950 saakka ilmoittaa luopuvansa vappujuhlien järjestämisestä. SAK katsoi paikallisjärjestön asettuneen SAK:n ulkopuolelle ja perustaisi paikkakunnalle uuden paikallisjärjestön, mikäli perääntymisilmoitusta ei määräaikaan mennessä tulisi.¹⁵

Vappujuhla kiistan kärjistyminen ajoi SAK:n järjestöllisen hajaannuksen

partaalle lähes samalla tavoin kuin vuoden 1949 lakkoliikehdintä. SKP:n johto pysyi taipumattomana, vaikka he saivat tietoja, että vappukiista oli johtamassa ammattiosastojen erottamiseen sosialidemokraattien johtamista ammattiliitoista. Kommunistien kaavailuissa erotetut ammatilliset paikallisjärjestöt hakeutuisivat yhteistyöhön Kuljetusliiton ja Metsä- ja uittoliiton perustaman yhteistyökomitean kanssa. Yrjö Murto ja Armas Äikiä uskoivat erotustoimien johtavan uuden kommunistijohtoisen keskusjärjestön syntymiseen. Äikiän mielestä hajaannusta ei voinut välttää, ”koska me emme voi jatkuvasti alistua heidän uhkailuunsa.”¹⁶

SKP:n rivit eivät olleet vappukiistan aikana järjestyksessä. Useat heidän johtamansa ammattiliitot olivat lähettäneet ammattiosastoilleen SAK:n vappujuhlia koskeneen kiertokirjeen ilman erillistä saatekirjettä, jossa olisi selostettu asiaa SAK:n työvaliokunnan vähemmistö eli kommunistien näkökulmasta. Suurempaan solmuun SKP:n linja meni, kun SAK:n työvaliokunta totesi 19.4.1950 äänin 8-6, että vappujuhlaohjeita vastaan rikkoneet ammatilliset paikallisjärjestöt olivat asettuneet ”SAK:n toimipiirin ulkopuolelle”, ja päätti perustaa niiden tilalle uudet paikallisjärjestöt. SAK:n sosialidemokraatit tuomitsivat nämä paikallisjärjestöt puoluepolitiikkaan sekaantumisesta. Kyse ei ollut pienestä repeämästä vaan yli 20 suuren ammattiosastojen paikallisen yhteistyöjärjestön kohtalosta. Esimerkiksi kolmen suurimman kaupungin Helsingin, Turun ja Tampereen sekä usean maakuntapääkaupungin paikallisjärjestön suhde SAK:hon oli katkennut.¹⁷

SKP perääntyy

SKDL:n äänenkannattaja Vapaa Sana leimasi SAK:n työvaliokunnan ratkaisun hajotuksen huipuksi. Vappukiista oli kärjistynyt rinnan yhä ongelmallisemmiksi osoittautuneiden työehtosopimusneuvottelujen kanssa. SKP:n ammattiyhdistysjaosto ilmeisesti uskoi, että erotustoimet leviävät koskemaan myös ammattiosastoja ja -liittoja ja että SKP:n puoluejohto oli antanut siunauksen uuden keskusjärjestön toiminnan käynnistämiseksi. SKP:n ammattiyhdistysvaikuttajat olivat pitäneet selvänä, että SKP:n johto oli uhmakkailta päätöksillään tietoisesti lähtenyt tekemään järjestöllistä pesäeroa sosialidemokraattien niukalla enemmistöllä johtamaan SAK:hon.

SKP:n johto käänsi kuitenkin kelkkansa, kun vahinko oli jo tapahtunut eli ammatilliset paikallisjärjestöt joutuneet rangaistustoimien kohteeksi. SKP jatkoi kaksoisstrategiaa, joka esti kunnollisen sovinnon syntymisen SAK:n sosialidemokraattien kanssa ja joka ei kuitenkaan johtanut lopulliseen pesäeroonkaan. Tätä kovien päätösten ja perääntymisten vaihtelua oli ammattiyhdistysliikkeen jäsenistön vaikea ymmärtää ja sosialidemokraattien vielä vaikeampi hyväksyä. SKP:n kaksoisstrategian mukaisesti poliittinen jaosto teki jälleen puolinaisen ja ristiriitaisen linjanvedon. Se vastusti uuden keskusjärjestön perustamista mutta samalla antoi tukensa SAK:n ulkopuolelle joutuneiden ammatillisten paikallisjärjestöjen työn jatkamiselle.

SKP:n johdon pyrkimykset olivat ristiriitaiset, kun se toisaalta Kominformin linjauksien mukaisesti hyökkäsi ammattiyhdistysliikkeen oikeistososialidemokraatteja vastaan ja toisaalta Maailman ammattiyhdistysten liiton (MAL) yhtenäisyyden vuoksi yritti säilyttää SAK:n järjestöllisen yhtenäisyyden. SKP:n poliittinen jaosto päätti huhtikuun lopussa rauhoittaa tilanteen, koska SAK:n järjestöllisiä ristiriitoja oli tarkoitus käsitellä MAL:n toimeenpanevan komitean kokouksessa toukokuussa 1950 Budapestissä. Paikalle oli kutsuttu SAK:n, Kuljetusliiton ja Metsä- ja uittoliiton edustajat. Kotimainen hajaannus ei

saanut syventyä, kun MAL koetti tasoittaa erotettujen liittojen tietä takaisin SAK:n jäsenyyteen. Tämän vuoksi SKP:n poliittinen jaosto siirsi epämääräiseen tulevaisuuteen SKP:n ammatillisen jaoston SAK:n valtuuston kokousta edeltäviin päiviin suunnitteleman paikallisjärjestöjen valtakunnallisen kokouksen. SKP:n poliittinen jaosto ei toukokuussa enää käsitellyt vappujuhlapäätöstensä vuoksi vaikeuksiin joutuneiden paikallisjärjestöjen asemaa vaan etsi keinoja estää SAK:n ja MAL:n välien katkeaminen.¹⁸

Vappukiistasta alkanut hajaannus paikallisjärjestöjen toiminnassa muodostui pitkäaikaiseksi, kun SAK:n valtuusto 25.5.1950 vahvisti työvaliokunnan erotuspäätökset äänin 64–40. SAK:n sosialidemokraatit olivat leppymättömiä SAK:n työvaliokunnan järjestöpäätösten rikkojia kohtaan. Valtuuston päätös velvoitti työvaliokunnan antamaan ohjeet siitä, miten SAK:n jäsenliittojen tuli menetellä niiden ammattiosastojen kanssa, jotka olivat vastoin SAK:n ja ammattiliittojen ohjeita osallistuneet ammatillisten paikallisjärjestöjen järjestämiin vappujuhliin. SAK:n työvaliokunta ei tätä päätöstä noudattanut. Vappukiistan jatkotoimet jäivät vuoden 1950 vaikeiden työehtosopimusneuvottelujen vuoksi SAK:n työvaliokunnalta ja toimitsijoilta toteuttamatta.¹⁹

Tasavahvojen työväenpuolueiden tragedia?

SAK:n sosialidemokraattien ja kommunistien vappujuhlakiistassa oli monta tasoa. Kommunistit kokivat ammatillisten paikallisjärjestöjen vappujuhlissa edistävänsä työväenliikkeen oikeaa yhtenäisyyttä. Tämä yhtenäisyys nousi laadullisesti paremmalle tasolle, kun näissä vappujuhlissa paljastettiin ammattiyhdistysliikkeen sosialidemokraattien huonot päätökset ja yhteistyö työnantajien kanssa.

SAK:n sosialidemokraatit taas halusivat korostaa ammattiyhdistysliikkeen

puoluepoliittista sitoutumattomuutta ja samalla paikallisjärjestöjen vappujuhlien lakkauttamisella pakottaa kommunistit järjestämään omat vappujuhlaansa avoimesti puoluejärjestöjensä kautta. Näin eivät sitoutumattomat ja sosialidemokraattiset työläiset vahingossa menisi kommunistien ammatillisten paikallisjärjestöjen kautta järjestämiin 'yhteisiin' vappujuhliin. SAK:n sosialidemokraatit olivat jälleen valmiit tekemään tylyjä erotuspäätöksiä, kun kommunistit uhmasivat SAK:n työvaliokunnan päätöksiä ja näin sosialidemokraattien mielestä vaaransivat ammattiyhdistysliikkeen arvovallan.

Vappujuhlaista ydinä oli siinä, että SAK oli keväällä 1950 yhä työväenpuolueiden jakolinjan mukaisen järjestöllisen hajaannuksen partaalla. Kansainvälisestä katsannosta oli hyvin ainutlaatuista, että pysyvistä ja syvistä ristiriidoista huolimatta sosialidemokraatit ja kommunistit säilyttivät useista murtumakohdista huolimatta SAK:n järjestöllisen yhtenäisyyden. Kansainvälinen kehitys ja paikalliset kokemukset tekivät toisen maailmansodan jälkeen lähes tasavahvojen sosialidemokraattien ja kommunistien väliset suhteet ammattiyhdistysliikkeessä hyvin vaikeiksi.

Italian ja Ranskan ammattiyhdistysliikkeet hajosivat 1940-luvulla, kun kylmän sodan oloissa sosialistit eivät suostuneet toimimaan kommunistien johtamissa keskusjärjestöissä. SAK:n yhtenäisyyden säilymisen yksi avain oli, että Suomen kommunistit alistuivat – monista syistä – vähemmistöasemansa keskusjärjestössä. Italiassa ja Ranskassa sosialistit perustivat omat rinnakkaiset keskusjärjestöt, kun kommunistit saivat valta-aseman ammatillisissa keskusjärjestöissä.

SAK:ssa vappujuhlista 1940- ja 1950-luvuilla käyty kamppailu kuvaa hyvin sosialidemokraattien ja kommunistien keskinäisen kaunan ja epäluottamuksen syvyyttä, joka on Suomen työväenliikkeen historian keskeinen juonne. Suomessa vappujuhlat manifestoivat työväenpuolueiden keskinäistä kilpailua ja vastakkainasettelua. Tämä jatkuva riitasointu antoi vielä 1980-luvun

työväenvappumarssille vakavan, jopa synkän perusjuonteen. Nykyisissä vappumarsseissa ei juuri marssita eikä eri järjestäjätahojen kiintiöjuhlapuhujat nokittele toisiaan. Tilaisuuksien tunnelma on selvästi kevyempi, ystävällisempi ja jopa raikkaan keväinen.

Viitteet

- 1 Tämä artikkeli on sivujuonne SAK:n historiahankkeesta, jonka tutkimustulokset ovat laajemmin esillä teoksessa Bergholm, Tapio, Sopimusyhteiskunnan synty I, Työehtosopimusten läpimurrosta yleislakkoon, SAK 1944–1956. Keuruu: Otava 2005.
- 2 Ammatillisen liikkeen osuus taistelussa rauhan puolesta, Työkansan Sanomat (TKS) 16.6.1949; Rauhantilan turvaaminen ja maamme työväestön etu vaatii suhteiden lujittamista MALoon, TKS 8.11.1949; Työväenluokan yhtenäisyys ja kommunististen puolueiden tehtävät, TKS 8.12.1949; Työväenluokka yhtenäiseksi (pk), TKS 11.12.1949; Työväenluokan yhtenäisyys ja kommunististen puolueiden tehtävät, Kommunisti Tammikuu 1950:1.
- 3 SAK tvk 20.3., 27.3.1945, Ammattiyhdistysarkisto (AyA); Valkonen, Marjaana, Yhdessä elämä turvalliseksi. Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto 1930–1947. Helsinki 1987, 443–450. SDP:n enemmistön käsityksistä yhteistyön huonoista kokemuksista katso esim. SDP puoluetoimikunta 23.5.1945, Työväen Arkisto (TA).
- 4 SDP puoluetoimikunta 23.5.1945, TA.
- 5 SDP puoluetoimikunta 31.1., 4.3., 15.4., 26.4.1947, TA; SAK tvk 18.2., 1.4.1947, AyA.
- 6 SAK tvk 28.2., 9.3., 23.3.1948, AyA; SDP puoluetoimikunta 27.2.1948, TA; Yhtenäisiä vappujuhlia järjestettävä, Yhtenäisin rivein vappumarssille (pk), TKS 24.3.1948; Yhdistäjät ja hajoittajat (pk), Vapaa Sana (VS) 28.3.1948; Työväen vapuesiintyminen, Palkkatyöläinen (PT) 2.4.1948; Hajottajat vaiko yhdistäjät voitavat? (pk), Hämeen Yhteistyö 2.4.1948.
- 7 Leveäharteinen mies: Henki on altis, mutta liha heikko, TKS 25.3.1948.
- 8 Vappu – kevät juhlamme ja sen ylevät perinteet, Vappu saapuu taas, PT 23.4.1948.
- 9 SAK tvk 28.2., 23.3. (lainaus), 6.4., 13.4.1948, 29.3.1949 kello 16.30, 20.4.1949, 29.3.1949 pöytäkirjan Liite 1 ja 2 sekä Väinö Tattari, K. Lindholm, Aarne Saarinen, A. Rämä, Jaakko Kivi, Fr. Hiillos Vastalause 29.3.1949, AyA; SAK tvk 6.11.1948, 29.3.1949 pikakirjoituspöytäkirja, AyA; Kiertokirje N:o 22/1948 9.4.1948, Kiertokirje N:o 10/49 (ei päiväystä), Kiertokirjeet 1929 1930–52, SAK Hallinto, AyA; Työväen vapuesiintyminen, PT 3.4.1948.
- 10 Vappujuhlia valmistellaan (I pk) (lainaus), VS 1.4.1949; SAK vuosikirja 1949. Helsinki 1951, 73–74.
- 11 AK tvk 4.10., 8.11.1949, AyA; Kiertokirje N:o 42/1949 8.11.1949, Kiertokirjeet 1929 1930–52, SAK Hallinto, AyA; Kaira: ”Pöytäkirjaan” merkittyä, PT 8.12.1949.
- 12 SKP poliittinen jaosto 23.2.1950, Kansan Arkisto (KA).
- 13 SAK tvk 28.2. kello 10.30, 2.3.1950, AyA; Kiertokirje N:o 12/50 (ei päiväystä) Koskee: Vappujuhlia 1950 (lainaukset), Kiertokirjeet 1929 1930–52, SAK Hallinto,

- AyA; Työväestön vappujuhlat, PT 3.3.1950.
- 14 SKP poliittinen jaosto 7.3.1950, KA.
- 15 SAK tvk 14.3., 21.3., 29.3.1950, AyA; SKP poliittinen jaosto 27.3.1950, KA; Kiertokirje N:o 16/1950 30.3.1950, Kiertokirjeet 1929 1930–52, SAK Hallinto, AyA; Vappujuhlat ja ammatilliset järjestöt (pk), PT 10.3.1950; Vappujuhlat ja ammatilliset paikallisjärjestöt, PT 31.3.1950; Olavi Lindblom: Ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyyden edellytykset, PT 14.4.1950.
- 16 SKP poliittinen jaosto 1.4.1950, KA.
- 17 SKP poliittinen jaosto 18.4.1950, KA; SAK tvk 19.4.1950 (lainaus), AyA; Puoluepolitiikkaa harjoittavat paikallisjärjestöt SAK:n ulkopuolelle, PT 21.4.1950.
- 18 SKP poliittinen jaosto 22.4., 23.5.1950, KA. MAL:n pyrkimyksistä sovitella SAK:n ja erotettujen ammattiliittojen asiaa katso: SAK tvk 28.2. kello 10.30, 4.5.1950, AyA; Yhtenäisyyskysymys esille MAL:n komitean kokouksessa, Vapaa Sana 2.4.1950.
- 19 SAK valtuusto 24.–25.5.1950, AyA; Ammatillisia paikallisjärjestöjä koskeva kysymys, PT 27.5.1950; SAK vuosikirja 1950. Helsinki 1951, 81.